

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Προς επίρρωση και επαλήθευση των όσων έχουν υποστηριχθεί για τα Προγράμματα και τους «Φακέλους μαθητή» λαμβάνονται και παρουσιάζονται ενδεικτικά παραδείγματα πρώτον από τον Φάκελο μαθητή της Ε΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου. Το παράδειγμα είναι ενδεικτικό, διότι όλοι οι σχετικοί Φάκελοι όλων των τάξεων κινούνται σε αυτήν την κατεύθυνση.

- 1) Γενικός τίτλος του Φακέλου: *«Ο κόσμος της θρησκείας: Ανακαλύπτουμε αντικείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα»*

Ο τίτλος είναι ασαφής και τελείως απόμακρος από το νοηματοδοτικό περιεχόμενο του ορθόδοξου χριστιανισμού. Ταυτόχρονα, ο μαθητής της Ε΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου παραπέμπεται σε μια απροσδιόριστη αναφορά περί θρησκείας, δίνοντας έμφαση όχι στην ουσία του θρησκευτικού φαινομένου, αλλά γενικώς και αορίστως σε *«κείμενα, μνημεία, τόπους και γεγονότα»*, χωρίς να προσδιορίζεται ούτε σε τι αναφέρονται αυτά, ούτε και ποιος είναι ο προσανατολισμός, προς τον οποίο πρέπει να κατευθυνθεί ο μαθητής. Επαληθεύεται η γενικευμένη τάση θρησκευτικής ασάφειας, που καταγραφόταν στα νέα προγράμματα σπουδών του μαθήματος.

- 2) Το περιεχόμενο του Φακέλου μαθητή Ε΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου δομείται σε 7 ενότητες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

1. Μαθητεία, ένας παντοτινός δρόμος

Προχωράμε μαζί. Οι δάσκαλοί μας οδηγοί και συνοδοιπόροι

Αν θες να λέγεσαι δάσκαλος...

Κωστής Παλαμάς, *Στον δάσκαλο*

Οι Τρεις Ιεράρχες για την παιδεία και τον δάσκαλο.

Αποφθέγματα για την παιδεία

Σχολεία του κόσμου σήμερα

2. Ο Χριστός ως διδάσκαλος, συνοδοιπόρος και οδηγός

Δίδασκε με το παράδειγμά του

Δίδασκε παντού, χωρίς διακρίσεις

Στις συναγωγές, στον ναό αλλά και σε πόλεις και χωριά

Ανέβηκε στο όρος

Πήγε σε σπίτια αμαρτωλών

Δίδασκε με παραβολές

Τι είναι οι παραβολές

Η παραβολή του καλού Σπορέα

Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη

3. Οι μαθητές του Ιησού Χριστού

Η κλήση των μαθητών

Ακολουθήστε με και θα σας κάνω αλιείς ανθρώπων

Διάλεξε δώδεκα

Η αποστολή των δώδεκα

Τους έδωσε συμβουλές πριν ξεκινήσουν

Οι αληθινοί μαθητές δεν ζητούν αξιώματα

Η γιορτή της Σύναξης των Δώδεκα Αποστόλων

4. Δάσκαλοι άλλων θρησκειών του κόσμου

Βούδας

Λάο Τσε

Μωάμεθ

Από τους τίτλους των ενότητων προκύπτουν οι ακόλουθες επισημάνσεις:

Α) Δεν έχουν καμία αλληλουχία μεταξύ τους.

Β) Δεν παρουσιάζουν καμία λογική εξελιξιμότητα, ώστε να οδηγήσουν τον μαθητή στην κατανόηση του διδασκομένου αντικειμένου.

Γ) Οι πρώτες 4 ενότητες είναι γενικές και αόριστες, χωρίς καμία απολύτως αναφορά στον Ορθόδοξο Χριστιανισμό.

Δ) Η 5^η ενότητα έχει τίτλο «*Η Εκκλησία του Χριστού στην ιστορία*», όπου ο μαθητής αφενός δεν κατανοεί τίποτε για τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό και, αφετέρου αντιλαμβάνεται την Εκκλησία του Χριστού μόνο ως ιστορικό γεγονός (!), χωρίς καμία προσέγγιση του σωτηριολογικού μηνύματός της.

3) Χαρακτηριστικό είναι ότι στους τίτλους των ενότητων αλλά και στο μεγαλύτερο εύρος του περιεχομένου δεν αναφέρεται πουθενά η λέξη Ευαγγέλιο!

4) Α) Ενδεικτικό στοιχείο θρησκευτικής ασάφειας και αποπροσανατολισμού των μαθητών από τον ορθόδοξο χριστιανισμό είναι οι στόχοι της 1^{ης} ενότητας, που έχει τίτλο: «*Μαθητές και δάσκαλοι*». Οι στόχοι είναι οι μαθητές:

-Θα διερευνήσουν τη διαχρονική διάσταση της μαθητείας, καθώς και τις προσδοκίες μας από τον δάσκαλο ή τη δασκάλα.

-Θα αναγνωρίσουν τον Ιησού ως διδάσκαλο και τα χαρακτηριστικά που τον καθιστούν μοναδικό.

-Θα γνωρίσουν τον παραβολικό λόγο με τη δύναμη και την αποτελεσματικότητα που τον διακρίνει.

-Θα εξετάσουν διδασκαλίες άλλων θρησκειών, τον ανθρωπιστικό τους χαρακτήρα και τη σημασία τους στη ζωή των πιστών (Φάκελος μαθητής Ε' τάξης, σελ. 11).

Είναι σαφές ότι η έμφαση δίνεται ουσιαστικά στις έννοιες «δάσκαλος» και «μαθητής», ενώ ο Χριστός συμμετέχει ως πρόσωπο αυτής της δυαδικής σχέσης, όπως και οι δάσκαλοι των άλλων θρησκειών.

Β) Ο Χριστός αναφέρεται ως «δάσκαλος», «συνοδοιπόρος» και «οδηγός» και όχι ως Θεός Σωτηρίας του ανθρώπου.

Γ) Οι «μαθητές του Χριστού» δεν αναφέρονται σαφώς αλλά ούτε και συγκεκαλυμμένα ότι είναι φορείς διάδοσης του Ευαγγελίου του Χριστού, αλλά εμφανίζονται ως πρόσωπα που πήραν από τον Χριστό, ως δάσκαλο και καθοδηγητή- οδηγίες για μια αποστολή, έχοντας πάντα στο μυαλό τους ότι «οι αληθινοί μαθητές δεν ζητούν αξιώματα». Η ασάφεια είναι σαφής, διότι τι θα εκλάβει ο μαθητής της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου από την έννοια του «αληθινού» μαθητή;

5) Σε μια γενικευμένη ασάφεια όλων των ενότητων εμφιλοχωρούν και αναφορές από πρόσωπα και γεγονότα του ορθόδοξου χριστιανισμού, αλλά μόνο ως απλή περιγραφή και ως ιστορικά συμβάντα και εκφράσεις ορισμένων σκεπτόμενων ανθρώπων και όχι Αγίων. Ως ενδεικτικό παράδειγμα, μεταξύ πολλών σχετικών αναφορών αναφέρεται **στη σελίδα 9 του Φακέλου μαθητή της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου, όχι η σημασία και η προσωπικότητα των Τριών Ιεραρχών, αλλά ότι μιλώντας οι ίδιοι για τον δάσκαλο τόνιζαν ότι δεν πρέπει να έχει εγωισμό, να παραδέχεται τα λάθη του, να χρησιμοποιεί διάλογο και να προάγει την ελευθερία. Το προκύπτον ερώτημα είναι γιατί αυτή η αναφορά να θεωρείται αντικείμενο διδασκαλίας στο Μάθημα τω Θρησκευτικών και όχι, για παράδειγμα, στο μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ή στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας**. Είναι δε εντυπωσιακό ότι η αμέσως επόμενη αναφορά- σελίδα 11 του σχετικού Φακέλου- αναφέρεται γενικώς και αορίστως στα «σχολεία του κόσμου».

Επίσης, όπως και σε όλον τον Φάκελο μαθητή του Μαθήματος των Θρησκευτικών της Ε' τάξης είναι χαρακτηριστικό **το περιεχόμενο των προτεινόμενων δραστηριοτήτων** της συγκεκριμένης ενότητας, που παρουσιάζεται στον αντίστοιχο Φάκελο (σελίδα 12) ως ακολούθως:

«Σχηματίζουμε στον πίνακα το προφίλ του δασκάλου όπως θα θέλαμε να είναι.

Ετοιμάζουμε ένα ερωτηματολόγιο και παίρνουμε συνέντευξη από τον δάσκαλο ή τη δασκάλα μας. Ενδιαφερόμαστε να μάθουμε πώς επέλεξε τη δουλειά αυτή, χαρές, λύπες κ.ά.

Φτιάχνουμε έναν κατάλογο με επιθυμίες- αιτήματα προς τον δάσκαλο ή τη δασκάλα μας. Χωριζόμαστε σε ομάδες, επιλέγουμε από ένα απόφθεγμα και το παρουσιάζουμε. Παρατηρούμε τις εικόνες, σχολιάζουμε, κάνουμε συγκρίσεις».

Επί των δραστηριοτήτων αυτών επισημαίνονται τα ακόλουθα:

A) Δεν υπάρχει σε κανένα σημείο αναφορά στον Χριστό και στη διδασκαλία Του.

B) Η έμφαση δίνεται στο επάγγελμα του δασκάλου.

Γ) Παροτρύνονται οι μαθητές να δώσουν έμφαση στη σύγκριση μεταξύ των δασκάλων και, κυρίως, μεταξύ των δασκάλων διαφορετικών θρησκειών, οι οποίοι εμφανίζονται να λειτουργούν σε ισότιμη βάση.

Παράλληλα, οι ανωτέρω δραστηριότητες συνοδεύονται από τις ακόλουθες εικόνες, οι οποίες και επιβεβαιώνουν τα όσα προελέχθησαν:

Ο Σωκράτης διδάσκει τους μαθητές του (Γαλλία, 1787)

—από χειρόγραφο του Αλ Μουμπασίρ (Συρία, αρχές 13ου αιώνα)

Ο θάνατος του Σωκράτη, JacquesLouisDavid

Ακολουθούν σκόρπια αποφθέγματα από αναφορές του Χριστού, τα οποία προσπαθούν να δώσουν περισσότερο κοινωνικά χαρακτηριστικά της δράσης του Χριστού, χωρίς το σωτηριολογικό μήνυμα, αλλά και με μια ασυνέχεια και ασυνδετότητα.

Ο Χριστός, επίσης, ταυτίζεται με τους δασκάλους των άλλων θρησκειών, ως ισότιμος με αυτούς και όχι ως Θεός. Στη σελίδα 13 του

Φακέλου μαθητή της Ε' Δημοτικού αναφέρεται χαρακτηριστικά: «*Δίδασκε, όπως και οι άλλοι διδάσκαλοι, στις συναγωγές, στον ναό των Ιεροσολύμων αλλά και πέρα από τα μέρη αυτά.*».

Ακολουθώς αναφέρονται στον τρόπο που δίδασκε ο Χριστός, ως δάσκαλος, κυρίως με τη χρήση των παραβολών, επιλέγοντας οι συντάκτες να παρουσιάσουν την παραβολή «Του καλού σπορέα» και «Του Καλού Σαμαρείτη», **χωρίς κανένα σχόλιο παρά μόνο ως διήγηση ενός παραμυθιού από το οποίο ο μαθητής θα καταλάβει ό,τι νομίζει ή**

ό,τι αντιληφθεί ή εντυπωσιαστεί, ενώ δεν δίνεται καμία κατεύθυνση στο εκπαιδευτικό για το πώς θα προσεγγίσει τις παραβολές αυτές. Ο εκπαιδευτικός θα πράξει κι αυτό ό,τι νομίζει!!! **ΑΥΤΗ Η ΛΟΓΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΑΙ ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΣΧΕΔΟΝ ΤΟΥΣ ΦΑΚΕΛΟΥΣ ΜΑΘΗΤΗ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ**

7. Επίσης, στην ενότητα, του σχετικού φακέλου μαθητής της Ε' τάξης του Δημοτικού Σχολείου, με τίτλο: «*Η αποστολή των δώδεκα*» αναφέρεται: «*Τους δώδεκα μαθητές που επέλεξε ο Ιησούς τους έκανε Αποστόλους. Τους έδωσε, δηλαδή, μία αποστολή: να κηρύξουν τη Βασιλεία του Θεού στα πέρατα της γης και να γιατρεύουν τους αρρώστους*».

Από την αναφορά αυτή οι μαθητές της Ε' Δημοτικού οδηγούνται να αντιληφθούν ότι οι μαθητές γίνονται **Απόστολοι όχι του σωτηριολογικού μηνύματος του Ευαγγελίου, αλλά ότι η Βασιλεία του Θεού στον κόσμο θα γιατρεύει αρρώστους.**

Ακολουθούν αναφορές με σχόλια στους δασκάλους άλλων θρησκειών.

Είναι δε **χαρακτηριστικές και σε αυτήν την περίπτωση οι προτεινόμενες δραστηριότητες**, οι οποίες έχουν ως εξής:

1. *Φτιάχνουμε έναν κατάλογο με τα επαγγέλματα των μαθητών του Χριστού.*
2. *Είμαστε μαθητές του Χριστού. Γράφουμε στο ημερολόγιό μας για τη συνάντησή μαζί του και την απόφαση να τ' αφήσουμε όλα και να τον ακολουθήσουμε.*
3. *Δύο μαθητές αναλαμβάνουν τον ρόλο των γιων του Ζεβεδαίου, εξηγούν το αίτημά τους και κρίνουν την απάντηση του Ιησού.*
4. *Χωριζόμαστε σε ομάδες, επιλέγουμε από ένα απόφθεγμα και το παρουσιάζουμε.*
5. *Ο πίνακας στην παραβολή του καλού Σαμαρείτη είναι του Βαν Γκογκ. Αναζητούμε στο διαδίκτυο πίνακες του. Ερχόμαστε σε επαφή με τον ιδιαίτερο τρόπο που ζωγράφισε.*
6. *Παρατηρήστε το χαρακτηριστικό του Ρέμπραντ. Τι βλέπετε; Τι συμβαίνει εδώ; Υπάρχει κάτι που σας προβληματίζει»;*

Επί των ανωτέρω επισημαίνονται τα εξής:

-Ποιο το νόημα του καταλόγου των επαγγελμάτων των μαθητών του Χριστού; Τι θα αποκομίσει ένας μαθητής Ε' τάξης του Δημοτικού Σχολείου από μια τέτοια δραστηριότητα; Ότι οι μαθητές του Χριστού πριν γίνουν «μαθητές Του» ασκούσαν ένα επάγγελμα και τώρα, ενδεχομένως, αναπτύσσουν μια άλλης μορφής επαγγελματική δραστηριότητα;

-Είναι δυνατόν **οι μαθητές της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου να «κρίνουν την απάντηση του Ιησού»;** Τι να κρίνουν και ποιος να κρίνει; Ο άνθρωπος τον Θεό;

-Οι μαθητές θα εστιάσουν στον πίνακα του Βαν Γκογκ και ποιος ήταν αυτός και όχι στο Ευαγγελικό μήνυμα της παραβολής; **Σημασία έχει ένας ζωγράφος και όχι το μήνυμα Σωτηρίας του Ευαγγελίου;**

-Τι εξαγόμενο ή προβληματισμός θα προκύψει για τους μαθητές βλέποντας το χαρακτηριστικό του Ρέμπραντ;. **Δηλαδή το θρησκευτικό φαινόμενο και το φέρον σωτηριολογικό μήνυμα είναι μόνο ένα πολιτιστικό γεγονός ή συμβάν μιας αφηρημένης καλλιτεχνικής θεώρησης και από εκεί και πέρα ό,τι καταλάβει ο καθένας;**

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

Από όσα προαναφέρθηκαν που αποτελούν ένα μόνο δείγμα της ολότητας που διακατέχει όλους τους φακέλους μαθητή σε όλες τις τάξεις για το Μάθημα των Θρησκευτικών διαφαίνεται ότι το επιδιωκόμενο είναι η επίτευξη η θρησκευτική ασάφεια στη σκέψη των μαθητών- ούτε εάν η «πολυθρησκειακότητα»- και ιδιαίτερα η αποψίλωση της ορθόδοξης χριστιανικής αλήθειας. Προκρίνεται περισσότερο η κοινωνική συμπόρευση και η κοινωνική

σχέση μεταξύ των ανθρώπων και όχι στη σχέση τους με τον Θεό. Μια καθαρά προτεσταντίζουσα τάση, απόμακρη της ορθόδοξης αλήθειας. Επομένως, με ευκολία για παράδειγμα στο Φάκελο της Ε΄ τάξης του Δημοτικού (σελίδα 26) αναφέρονται επ' αυτού του ζητήματος οι ακόλουθες ρήσεις:

«Το δικαίωμα στη ζωή είναι το πρώτο από τα ανθρώπινα δικαιώματα». Πάπας Φραγκίσκος

«Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι προνόμιο που παραχωρείται από κάποια κυβέρνηση. Είναι αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ανθρώπου επειδή απλά είναι άνθρωπος». Μητέρα Τερέζα

«Η στέρηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων σημαίνει άρνηση της ίδιας της ανθρώπινης φύσης». Νέλσον Μαντέλα

Όποια άλλα συμπεράσματα και εκτιμήσεις περιττεύουν.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

«Έντυπο υλικό στα Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού: Ανακαλύπτουμε εικόνες, πρόσωπα και ιστορίες»

Παρατηρήσεις

Η ποσοτικοποιημένη αύξηση των Χριστιανικών στοιχείων (όχι των ορθοδόξων) σε κάθε θεματική ενότητα δεν υποσκελίζει το διακύβευμα της νόθευσης και της ασαφούς παράθεσης των στοιχείων της πίστης. Επιπλέον, ΔΕΝ εξασφαλίζεται η κατανόηση των θεμελιωδών αρχών και ιδεών. Απεναντίας, η αύξηση αυτή συντέθηκε με μη δημιουργική σύνθεση άλλα με άτακτη παράταξη εκπαιδευτικού υλικού ποικίλης ύλης, διάφορης κειμενικής προέλευσης και στοχοθεσίας. Από την ετερογένεια, όμως, δεν μπορεί να προέλθει ομοιογένεια του μαθησιακού υλικού και ο μαθητής ακροβατεί μεταξύ πολλών συγκεχυμένων πληροφοριών, απέναντι στις οποίες τίθεται σε ισότιμη απόσταση. Καλείται να σταθεί με την ίδια συναισθηματική απόσταση απέναντι από **ισοσθενείς εκδοχές** του θρησκευτικού φαινομένου. Επιπρόσθετα, η αναγνώριση της οικείας θρησκευτικής πολιτισμικής παράδοσης του συγκεκριμένου από τους μαθητές δεν επιτυγχάνεται, καθώς η Ορθοδοξία τίθεται κάτω από την «ομπρέλα» του Χριστιανισμού, μιας θρησκείας με πιστούς τους «Χριστιανούς» που βρίσκονται διασκορπισμένοι στα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Ο μαθητής δεν ταυτίζεται και δεν αναγνωρίζει -πέρα από τα φολκλορικά και εθιμοτυπικά στοιχεία - τη θρησκευτική παράδοση που έχει από την οικογένειά του διδαχθεί. Δεν αναπτύσσεται η θρησκευτική του συνείδηση ούτε διαμορφώνεται αυτόνομα και κοστρουκτιβιστικά η θρησκευτική μάθηση.

Ειδικότερα παρατηρούμε:

- 1) **Ετερόκλητα κείμενα τυχαίας δυσκολίας**, άλλα αφηγηματικά με απλουστευμένη έκφραση (σε συνθήκες διακειμενικότητας), άλλα παισιωμένα με όρους δύσκολους: π.χ. **α)** Ο Ακάθιστος Ύμνος: «*Ο ταπεινός αλλά μεγαλοφυής ποιητής, δεν ενδιαφέρθηκε για τη διάσωση του ονόματός του, όπως συνήθιζαν να κάνουν οι περισσότεροι υμνογράφοι ή αγιογράφοι κατά τη βυζαντινή περίοδο. Ο Ακάθιστος Ύμνος είναι ένα ολοκληρωμένο κοντάκιο, * που αποτελείται από 24 τμήματα (οίκους). Καθένα από αυτά αρχίζει με ένα από τα 24 γράμματα της αλφαβήτας. Από το Α (Άγγελος πρωτοστάτης ...) ως το Ω (Ω πανύμνητε Μήτηρ...).* Ψάλλεται τμηματικά στις τέσσερις πρώτες εβδομάδες της Μεγάλης Σαρακοστής κάθε Παρασκευή βράδυ, ενώ την πέμπτη εβδομάδα ψάλλεται ολόκληρος», **β)** Τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος). **Γ)** Πλήθος φολκλορικών στοιχείων, **ποιήματα, τραγούδια και ψαλμοί συνδέονται στο ίδιο πλαίσιο με υψηλές θεολογικές έννοιες.**
- 2) Δεν εξασφαλίζεται η οικονομία της γνώσης, καθώς η ποσότητα των δεδομένων και πληροφοριών που έχει να επεξεργαστεί ο μαθητής, προκειμένου να καταφέρει να δομήσει τις γνώσεις του είναι ανομοιογενής και ετερόκλητη. Επιπλέον, η αντιφατικότητα και η πολυσημία των θρησκευτικών ζητημάτων δεν στοιχειοθετείται με την απλή παρουσίαση διαφορετικών πτυχών του θρησκευτικού φαινομένου και της ετερότητας.
- 3) Η προσπάθεια να καταδειχθεί το πολιτισμικό πλέγμα των θρησκειών μέσα από το άνοιγμα στις μονοθεϊστικές θρησκείες κρίνεται ανεπιτυχής. Οι προσθήκες των κειμένων στον φάκελο φαίνονται εμβόλιμες, βεβιασμένες και τα κείμενα είναι σε άλλο ύφος και προοπτική.
- 4) Η λέξη Ορθοδοξία δεν παρουσιάζεται (εκτός από μια τυχαία φορά): μόνον ο γενικευτικός όρος «Χριστιανός».
- 5) Προκύπτει σύγχυση σε έννοιες και πρόσωπα: Τι είναι άγιοι; Τι είναι η Παναγία; Τι είναι η Αγία Γραφή; Τι είναι η προσευχή;

Πιο συγκεκριμένα:

- 6) Στην 1^η ΘΕ «Όταν οι άνθρωποι προσεύχονται», εισαγωγικά, αναφέρεται ότι: **α)** «*Με την προσευχή οι άνθρωποι προσπαθούν να*

επικοινωνούν με τον Θεό που πιστεύουν. Υπάρχουν συγκεκριμένοι τόποι και χρόνοι προσευχής. Ωστόσο, καθώς ο Θεός είναι «πανταχού παρών», μπορούν να προσεύχονται όποτε και όπου το θελήσουν».

Δηλαδή όλοι πιστεύουν σε έναν Θεό;

Β) Στη σελ. 12 στο ποίημα: «Οι προσευχές των ναυτικών» του Καββαδία, η τελευταία στροφή λέει: «Και οι Έλληνες, με τη μορφή τη βασανιστική, από συνήθεια κάνουνε, πριν πέσουν, το σταυρό τους κι αρχίζοντας με σιγανή φωνή «Πάτερ ημών...» το μακρουλό σταυρώνουνε λερό προσκέφαλό τους». **Εδώ, διακωμωδείται και υποτιμάται η σημασία της προσευχής.**

7) **Στην 2^η ΘΕ «Η Μητέρα του Χριστού»:**

α) δεν διευκρινίζεται «γιατί είναι Θεοτόκος» η Παναγία. Οι μαθητές παθαίνουν σύγχυση προτύπου μέσα από μια μεγάλη «γκάμα εκδοχών» της Παναγίας (από φολκλορικό σύμβολο έως Θεοτόκο).

Β) Η Παναγία παρουσιάζεται σαν γέφυρα που συνδέει τους ανθρώπους με το παιδί της, τον Χριστό (το παιδί της; Δεν είναι θεός;).

γ) Παρατηρούνται 11 ποιήματα- τραγούδια για την Παναγία, σε μία ενότητα! (Για ποιο λόγο;) Κάποια ποιήματα παρουσιάζουν τόση «αφαίρεση και λεκτική μεταφορά» που οι μαθητές δεν μπορούν να αποκομίσουν στέρεη γνωσιακή βάση από την ανάγνωσή τους, π.χ, Η χαρά της Παναγιάς, σ. 26 (Βρεττάκος).

Η Παναγιά χτενίζει τα χρυσά της μαλλιά

στο μικρό της παράθυρο

μια θαλασσιά πεταλούδα πετά

γύρω απ' τη μια της πλεξούδα που κρέμεται.

Βασιλεύει ο ήλιος,

ο Ιωσήφ ανεβαίνει πιο ψηλά να της κόψει

ένα κόκκινο άνθος.

Αντιθέτως, δεν αναφέρονται προσευχές και ύμνοι από την εκκλησιαστική παράδοση.

8) **Στην 3^η ΘΕ «Σπουδαία παιδιά»:** **α)** Η υποενότητα: «Από την καθημερινή ζωή», σ. 59- 64, αποπροσανατολίζει από τον στόχο της ενότητας που είναι :

«σημαντικές πτυχές της ζωής και του έργου βιβλικών προσώπων, όπου γίνεται φανερός ο ρόλος του Θεού στη ζωή τους». Η υποενότητα είναι μια κοινωνιολογική αναφορά σε περιπτώσεις παιδιών με διάφορα κοινωνικά προβλήματα. **Β)** Δημιουργείται σύγχυση στην ίδια ΘΕ σχετικά και με την «ανάπτυξη των χαρισμάτων» : πού οφείλονται και πώς αναπτύσσονται; Δεν είναι καρπός του Αγίου Πνεύματος που δίνονται με το Βάπτισμα και το Χρίσμα;

9) **Στην 4^η ΘΕ «Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί»:** Σε αυτήν την ενότητα υπάρχουν

αρκετά στοιχεία που δεν συνδέονται άμεσα με τον στόχο της θεματικής. **α)** Τα ανθρώπινα χαρίσματα δεν συνδέονται, στα κείμενα, ξεκάθαρα με το Άγιο Πνεύμα και την αγιότητα, καθώς υπάρχει αυτόνομη ενότητα για τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, σε κείμενο δύσκολο για την ηλικία, όχι αφηγηματικό. **β)** Οι τελετές ενηλικίωσης δεν σχετίζονται με το ορθόδοξο Μυστήριο του Βαπτίσματος και τη δωρεά των χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος. Εντούτοις οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι τόσο το Μυστήριο του Βαπτίσματος όσο και μια τελετή ενηλικίωσης είναι, απλώς, τελετές ενσωμάτωσης σε μια θρησκευτική κοινότητα, χωρίς περαιτέρω να διευκρινίζεται η ειδοποιός διαφορά. Πρόκειται για μια κοινωνιολογική, πολιτισμική προσέγγιση, χωρίς εκκλησιολογικό βάθος.

10) **Στην 5^η ΘΕ «Ιεροί τόποι και ιερές πορείες»:** Στην 5η ενότητα, σ. 98-99: **α)** Τα χωρία για την Πάτμο και την Παναγία Σουμελά είναι δύσκολα, δεν απευθύνονται στην αντιληπτική ικανότητα παιδιών αυτής της ηλικίας π.χ.: «Ύστερα από αγωνιώδεις προσπάθειες, ο Αμβρόσιος βρήκε την εικόνα, τον πολύτιμο Σταυρό με το τίμιο ξύλο που είχε δωρίσει στο μοναστήρι ο αυτοκράτορας Τραπεζούντας Εμμανουήλ Γ' ο Κομνηνός και το χειρόγραφο Ευαγγέλιο του οσίου Χριστόφορου που είχαν ενταφιαστεί μαζί με την εικόνα, τα μετέφερε στην Αθήνα και τα παρέδωσε στον μητροπολίτη Τραπεζούντας και μετέπειτα αρχιεπίσκοπο Αθηνών Χρύσανθο Φιλιππίδη. Τα ιερά αυτά κειμήλια φιλοξενήθηκαν για είκοσι χρόνια στο βυζαντινό μουσείο Αθηνών. Από εδώ και πέρα μια άλλη ιστορία γράφεται στον ελλαδικό χώρο. Πρώτος ο

Λεωνίδας Ιασωνίδης πρότεινε το 1931 την εγκατάσταση της Παναγίας Σουμελά σε κάποια περιοχή της Ελλάδας. Πράγματι, το 1951 ο Κρωμναίος οραματιστής και κτήτωρ Φίλων Κτενίδης έκανε πράξη την επιθυμία όλων των Ποντίων, με τη θεμελίωση της Νέας Παναγίας Σουμελά στις πλαγιές του Βερμίου στην Καστανιά της Βέροιας».

β) Προβλέπονται άστοχες και εξεζητημένες δραστηριότητες, όπως, σ. 104: «**Ακούστε το τραγούδι «Yerushalayim Shel Zahav» και τον Αναστάσιμο Ύμνο: «Δεύτε από θέας, Γυναίκες ευαγγελίστριαι, και τη Σιών είπατε. Δέχου παρ' ημών, χαράς Ευαγγέλια, της Αναστάσεως Χριστού, τέρπου χόρευε, και αγάλλου, Ιερουσαλήμ, τον Βασιλέα Χριστόν, θεασάμενη εκ του μνήματος, ως νυμφίον προερχόμενον». Σκεφτείτε: Τι είδους σύμβολο είναι για καθεμία από τις δύο παραδόσεις η Ιερουσαλήμ;»**

11) Στην **6^η ΘΕ «Χριστιανοί άγιοι και ιερά πρόσωπα άλλων θρησκειών»** συγχέονται τα «ιερά, άγια και σεβαστά» πρόσωπα του Χριστιανισμού και των διαφόρων θρησκειών και δεν ξεχωρίζουν ως προς τις διαφορές τους ως να μην έχουν διαφορές.

12) Στην **7^η ΘΕ «Ιερά βιβλία»** δεν επισημαίνεται ότι η Αγία Γραφή ΔΕΝ είναι ανθρώπινες ιστορίες και ποιήματα αλλά θεόπνευστα κείμενα. Βασικό χαρακτηριστικό ταυτότητας της Ορθόδοξης πίστεως που συστηματικά απουσιάζει.

13)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΑΦΑΙΡΕΘΗΚΑΝ Η ΠΡΟΣΤΕΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Φάκελος Μαθήματος	Νέος Φάκελος Μαθήματος
	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΑΦΑΙΡΕΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ «Υλικό για την επεξεργασία των Θεματικών Ενοτήτων»	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΕΘΗΚΑΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ «Υλικό για την επεξεργασία των Θεματικών Ενοτήτων»
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Όταν οι άνθρωποι προσεύχονται	Φάτιχα (1η Σούρα του Κορανίου). Αφαιρέθηκε κομμάτι. Σεμά (Δευτ 6, 4). Αφαιρέθηκε κομμάτι	Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΑΓΙΑΣΜΟΣ)
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Η Μητέρα του Χριστού		ΠΟΙΗΜΑΤΑ: ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥ ΜΕΣΗΜΕΡΙΟΥ- ΡΙΤΣΟΣ Η ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ- ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ-

		<p>ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ</p> <p>ΚΟΙΜΗΣΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥΔΙ ΜΟΥ-ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ, ΒΙΡΒΟΣ</p> <p>Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ</p>
<p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3:</p> <p>Σπουδαία παιδιά</p>	<p>Δανιήλ, Ανανίας, Αζαρίας, Μισαήλ: Γνώση, καλοσύνη και θάρρος στα παλάτια της Βαβυλώνας.</p> <p>Ζωρζ Σαρρή, Ο Φαντασμένος (βασισμένο σε γαλλικό παραμύθι του Perrault)</p>	<p>ΥΠΟΕΝΝΟΤΗΤΑ: Από την καθημερινή ζωή:</p> <p>i. Παιδιά με αναπηρία</p> <p>ii. Παιδιά που αγωνίζονται να βοηθήσουν την οικογένειά τους</p> <p>iii. Παιδιά με οικογενειακά προβλήματα</p> <p>iv. Παιδιά «θαύματα»</p> <p>v. Παιδιά με γονείς μετανάστες</p> <p>vi. Ασυνόδευτα παιδιά μετανάστες</p> <p>vii. Όλα τα παιδιά μπορούν να γίνουν «σπουδαία»!</p>
<p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4:</p> <p>Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί</p>	<p>Μωυσής, Μοναχός Αγιορείτης.</p>	<p>ΤΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ</p>
<p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 5:</p> <p>Ιερό τόπος και ιερές πορείες</p>	<p>Μπενάρες: Ιερό ταξίδι των Ινδουιστών στον Γάγγη - νίψεις εξαγνισμού</p>	<p>ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ</p> <p>ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ (ΠΑΤΜΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΛΑ)</p>
<p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6:</p> <p>Χριστιανοί άγιοι και ιερά πρόσωπα άλλων θρησκειών</p>	<p>Βούδας, ο φωτισμένος δάσκαλος</p> <p>Κομφούκιος, ο φιλόσοφος της Ανατολής</p> <p>Λάο-Τσε, ο γεροδιδάσκαλος</p>	<p>ΥΠΟΕΝΝΟΤΗΤΑ: Σεβασμός και αγάπη προς όλη την κτίση :</p> <p>Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ</p> <p>Ο ΑΓΙΟΣ ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ Ο ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΗΣ</p>
<p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 7:</p> <p>Ιερά βιβλία</p>	<p>Οι Βέδες («Ιερά γνώση») των Ινδουιστών</p> <p>Το Ταό-Τε-Κίνγκ του Λάο Τσε</p>	<p>ΥΠΟΕΝΝΟΤΗΤΑ: Η Αγία Γραφή μιλάει για τον Θεό και τη σχέση του με τον άνθρωπο: ΣΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ</p>

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

Το περιεχόμενο του φακέλου είναι κυρίως κείμενα για το Χριστιανισμό και λογοτεχνικά. 35 κείμενα προέρχονται από τα παλιά βιβλία.

Οι αναφορές σε άλλα θρησκευόμενα είναι λίγες και κυρίως σε θέματα λατρείας (4 στον Ιουδαϊσμό και 6 στον Ισλαμισμό, 1 στον Ινδουισμό 3). Επίσης υπάρχουν 3 αναφορές στις άλλες Εκκλησίες. Σε όλους τους φακέλους η Ρωμαιοκαθολική εκκλησία αποκαλείται Καθολική.

Η θεματική διάρθρωση που υιοθετήθηκε για να υποστηρίξει το διαθρησκευτικό μάθημα δεν μπορεί να λειτουργήσει με αυτό το υλικό, χωρίς να αποκλείεται η χρήση διαφορετικού υλικού από κάποιους συναδέλφους.

Εξαιτίας της θεματικής διάρθρωσης και της ποικιλίας των θεμάτων δεν υπάρχει λογική και ιστορική συνέχεια στα περιεχόμενα της διδασκαλίας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης στους μαθητές, αφού η διδασκαλία σε κάθε Δ.Ε. μένει ξεκάρφωτη και ανολοκλήρωτη.

Ο διδακτικός χρόνος δεν επαρκεί παρά μόνο για ένα ή δύο από τα υποθέματα, ιδίως όταν χρησιμοποιηθούν ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι. Με τον τρόπο αυτό ο κάθε Καθηγητής κάνει διαφορετικό μάθημα και δεν υπάρχει διδακτέα ύλη και αξιολόγηση του μαθητή με εξετάσεις.

Κάτω από τον τίτλο των θεματικών ενοτήτων μπορεί να ενταχθεί οποιοδήποτε κείμενο σκέψη ή ιδέα κατά την αυθαίρετη βούληση του διδάσκοντος, αφού το περιεχόμενο του φακέλου είναι μόνο ενδεικτικό και δεν υπάρχει αξιολόγηση του υλικού που χρησιμοποιείται στο μάθημα.

Σε σχέση με τη διδακτέα ύλη του έως τώρα βιβλίου, **απουσιάζουν σοβαρά θέματα** όπως: Η ενανθρώπιση, η διδασκαλία και τα θαύματα του Χριστού, τα Πάθη και η Ανάσταση, η βασιλεία του Θεού, τα μυστήρια του Γάμου, της Ιεροσύνης, της Εξομολόγησης και του Ευχέλαιου, τα παραθρησκευτικά φαινόμενα, οι αιρέσεις, η τέχνη της Εκκλησίας, η Παναγία και οι γιορτές της, η υμνολογία της Εκκλησίας. Τα θέματα αυτά κινούσαν το ενδιαφέρον των μαθητών και δεν υπάρχουν στις άλλες τάξεις του Λυκείου. Ειδικότερα για ανάσταση του Χριστού γίνεται αποσπασματικά λόγος μόνο στην Δ.Ε. για το θάνατο.

Πρέπει να τονίσουμε:

1. Ότι το μάθημα αυτό (με ορθόδοξο ή όχι περιεχόμενο) δεν είναι κανονικό μάθημα και συνεπώς η θέση του στο σχολείο θα καταστεί σύντομα επισφαλής. Ιδιαίτερα στο Λύκειο στην επόμενη «μεταρρύθμιση» θα καταργηθεί ή θα περιθωριοποιηθεί (προαιρετικό).

2. Η θεματική διάρθρωση καταργεί τη λογική και ιστορική συνέχεια γι' αυτό και είναι παιδαγωγικά άστοχη και επιστημονικά λανθασμένη. Ιδιαίτερα στις μικρότερες ηλικίες προκαλεί σύγχυση και προωθεί τον συγκρητισμό.

3. Η Εκκλησία δεν μπορεί να δεχτεί στο μάθημα των Θρησκευτικών να διδάσκει ο καθένας ό,τι θέλει. Ότι π.χ. ο

έρωτας και το σεξ είναι Θεός στο παρακάτω τραγούδι της Α ΛΥΚΕΙΟΥ

Ο δικός μου Θεός δε μυρίζει λιβάνι
δε φοράει στεφάνι κι έχει μαύρα μαλλιά,
στέκει φάρος λευκός στο μικρό μου λιμάνι
λούζει φως το κορμί μου και με παίρνει αγκαλιά.

Ο δικός μου Θεός δε χωράει σε εικόνες
δε χωράει σε κανόνες, δε φοράει χρυσά
κι είν' το φέγγος του μόνο που φωτίζει χειμώνες
η ζεστή του ανάσα, όταν έξω φυσά.

Ο δικός μου Θεός έχει κάρβουνα μάτια
και δυο ολόλευκα άτια με αγγέλων φτερά
κι αν τη νύχτα κοιτάξεις του ουρανού τα σημάδια
θα μας δεις να πετάμε με τα χέρια ανοιχτά
[...]

Ο δικός μου Θεός αγαπάει τον ήλιο
αγαπάει το χρώμα, αγαπάει τη βροχή
τον εβρίσκω στη θάλασσα στις βροχής τις σταγόνες
τον εψάχνω σε σένα που έχεις χρόνια χαθεί. [...] (Φάκελος σελ 13)

ή ότι η "Κυριακή" δε συνιστά ημέρα ψυχικής ανάτασης και ευφορίας, αλλά σωστό προάγγελμα θανάτου, όπως φαίνεται από τους καταληκτικούς στίχους του Καρυωτάκη.

1. Τραγούδι: «Κυριακή» (2016)

Μουσική Δ. Κογιάννη σε ποίηση Κώστα Καρυωτάκη.

Όργανα : Δημήτρης Κογιάννης

Τραγούδι: Δημητράκης Ramone

Ο ήλιος ψηλότερα θ' ανέβει

σήμερα που 'ναι Κυριακή

φυσάει τ' αγέρι και σαλεύει

μια θημωνιά στο λόφο εκεί

Τα γιορτινά θα βάλουν όλοι

θά 'χουν ανάλαφρη καρδιά

κοίτα στον δρόμο τα παιδιά

κοίταξε τ' άνθη στο μπαλκόνι

Άκου οι καμπάνες πώς χτυπάνε

είν' ο Θεός αληθινός

πέρα στα σύννεφα σκορπάνε

και μεγαλώνει ο ουρανός

Άσε τον κόσμο στην χαρά του

κι έλα καρδιά μου να σου πω

ένα τραγούδι χαρωπό (ο σωστός στίχος είναι: σ' αν τραγουδάκι χαρωπό)

ένα τραγούδι του θανάτου. (Φάκελος σελ 90)

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Πόσο Θρησκευτικά και, κυρίως, πόσο ορθόδοξα είναι τα νέα Θρησκευτικά;

Το κομβικό αυτό ερώτημα μπορεί να απαντηθεί με μία συγκριτική παρουσίαση των στόχων του μαθήματος, όπως αυτοί διατυπώνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών του 1998, στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών του 2015 και στο αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σπουδών του 2016.

Οι σκοποί του μαθήματος των Θρησκευτικών στη Β' τάξη του Λυκείου, κατά το προηγούμενο Πρόγραμμα Σπουδών (Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος των Θρησκευτικών 1998) είναι οι μαθητές:

1. «Να γνωρίσουν υπεύθυνα και από κάθε δυνατή πλευρά τη θρησκεία ως πανανθρώπινο φαινόμενο
2. Να μελετήσουν κατά τρόπο συστηματικό, και πάντοτε σε σχέση με τα όποια υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα τους, τα καίρια και ουσιώδη στοιχεία του Χριστιανισμού, ιδιαίτερα της ορθοδοξίας και να εμβαθύνουν χωριστά στο δυναμικό, απελευθερωτικό και μεταμορφωτικό της χαρακτήρα.
3. Να τους δοθεί η ευκαιρία να ενημερωθούν για την κριτική, την αμφισβήτηση ή και την άρνηση της χριστιανικής πίστης, καθώς και πώς αυτές αντιμετωπίζονται με αντικειμενικότητα, τιμιότητα και πνεύμα αυτοκριτικής.
4. Να αποκτήσουν μια κατά το δυνατόν σφαιρική εικόνα για την αξία και προσφορά του Χριστιανισμού και –επαρκώς ενημερωμένοι, ελεύθερα και ενσυνείδητα- να πάρουν απέναντί του, αν το θελήσουν, υπεύθυνη προσωπική θέση.
5. Τέλος, να πληροφορηθούν έγκυρα για τα κυριότερα μη χριστιανικά θρησκευόμενα, να τα συγκρίνουν στοιχειωδώς με το Χριστιανισμό, να επισημάνουν σ' αυτά αναζητήσεις και απαντήσεις ζωής, να εκτιμήσουν το βαθμό και τα όρια επάρκειάς τους ή μη, και να μάθουν να σέβονται τις θρησκευτικές δοξασίες των άλλων».

Ειδικοί στόχοι του μαθήματος στην ίδια τάξη, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών Λυκείου 2015 είναι:

“Οι μαθητές

1. Να ανακαλύψουν απαντήσεις του Χριστιανισμού και άλλων θρησκειών σε κρίσιμα ερωτήματα που αφορούν στη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, τον κόσμο και τον συνάνθρωπο.
2. Να διερευνήσουν τις αντιλήψεις και στάσεις, οι οποίες έχουν αφετηρία θρησκευτικές πεποιθήσεις για τον Θεό, τον Κόσμο και τον άνθρωπο, στο περιβάλλον τους και στον εαυτό τους.
3. Να προσεγγίσουν κριτικά τον ρόλο των θρησκειών στη διαμόρφωση πεποιθήσεων, ιδεολογιών, αξιών και στερεοτύπων σε ομάδες και πρόσωπα.
4. Να εξετάσουν ηθικά ζητήματα που αφορούν στη ζωή και τη συνύπαρξη, να διατυπώσουν προσωπικές απόψεις και να αναπλαισιώσουν τη στάση τους.
5. Να διαπιστώσουν την ανάγκη για συνύπαρξη, αλληλογνωριμία, καταλλαγή και συνεργασία μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικές ή χωρίς θρησκευτικές πεποιθήσεις.
6. Να αναπτύξουν επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες στο πλαίσιο της μαθησιακής κοινότητας σε επίπεδο θρησκευτικό, υπαρξιακό, αξιακό και ηθικό».

Ειδικοί στόχοι του μαθήματος στην ίδια τάξη, σύμφωνα με το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σπουδών Λυκείου 2016 είναι:

“Οι μαθητές

1. Να ανακαλύψουν απαντήσεις του Χριστιανισμού σε κρίσιμα ερωτήματα που αφορούν στη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, τον κόσμο και τον συνάνθρωπο.
2. Να διερευνήσουν τις αντιλήψεις και στάσεις, οι οποίες έχουν αφετηρία θρησκευτικές πεποιθήσεις για τον Θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο, στο περιβάλλον τους και στον εαυτό τους.
3. Να προσεγγίσουν κριτικά τον ρόλο των θρησκειών στη διαμόρφωση πεποιθήσεων, ιδεολογιών, αξιών και στερεοτύπων σε ομάδες και πρόσωπα.
4. Να εξετάσουν τα χριστιανικά κριτήρια σε ηθικά ζητήματα που αφορούν στη ζωή και τη συνύπαρξη.
5. Να διαπιστώσουν την ανάγκη για συνύπαρξη, αλληλογνωριμία, καταλλαγή και συνεργασία μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικές ή χωρίς θρησκευτικές πεποιθήσεις.
6. Να αναπτύξουν επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες στο πλαίσιο της μαθησιακής κοινότητας σε επίπεδο θρησκευτικό, υπαρκτικό, αξιακό και ηθικό».

Από τη σύγκριση του Προγράμματος Σπουδών της Β' τάξης Λυκείου του 1996 με εκείνο του 2017 προκύπτει αβίαστα η συνολική αναπροσαρμογή του προσανατολισμού του μαθήματος των Θρησκευτικών. Οι χριστιανικές βιωματικές αφετηρίες, που αναγνωρίζονται στους μαθητές στη στοχοθεσία του μαθήματος στο Πρόγραμμα του 1996 εγκαταλείπονται. Στο Πρόγραμμα του 1995 οι μαθητές προσεγγίζουν το θρησκευτικό φαινόμενο ως ένα παράγοντα δημιουργίας πολιτισμού και διαμόρφωσης κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών. Οι επιμέρους έννοιες που αναλύονται στις πέντε θεματικές ενότητες του μαθήματος είναι περισσότερο κοινωνιολογικοί, παρά θεολογικοί. Ο Χριστιανισμός γενικά και η ορθόδοξη Παράδοση ειδικότερα είναι μία μόνο από τις πολλές εκφράσεις θρησκευτικότητας του ανθρώπου. Οι μαθητές, συνεπώς, προσεγγίζουν την ορθόδοξη πίστη όχι ως ένα θεμελιώδες χαρακτηριστικό της ατομικής και συλλογικής τους ταυτότητας, αλλά ως μία επιμέρους εκδοχή της θρησκευτικότητας του ανθρώπου. Η σύγκριση δε του νέου Προγράμματος Σπουδών του 2015 με την αναθεωρημένη μορφή του το 2016, αποκαλύπτει εάν, σε τι βαθμό και με ποιότητα, έχει αναθεωρηθεί το Πρόγραμμα Σπουδών.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ - ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Σχόλια για τις έσφαλμένες αρχές, οι οποίες χαρακτηρίζουν τό πρόγραμμα:

α) Συνδιδασκαλία τῆς ὀρθόδοξου πίστεως μέ θρησκευματα σέσημεῖο ὡστεν ἄ κινδυνεύει ὁ ἀνήλικος, ὀρθόδοξος ἀλλά καί ὁ ὀποιοσδήποτε, μαθητής νά νομίσει ὅτι ταυτίζονται καί νά διασαλευθεῖ ἡ πίστη του.

Πρέπει νά προσέξουμε ιδιαίτερα, ὅτιδέν πρόκειται γιά ἐνημέρωση γιά τίς θρησκευτικές καί τίς μή ὀρθόδοξες ἐκκλησίες. Αυτό γινόταν ἤδη καί μέτά παλαιά προγράμματα σπουδῶν στήν ἐκτη δημοτικού, στήν τρίτη γυμνασίου, στήν πρώτη λυκείου καί στή δευτέρα λυκείου. Ὅμως θρησκευματα, καί μή ὀρθόδοξες ἐκκλησίες διδάσκονταν κεχωρισμένα ὡς αὐθύπαρκα καί ἀνεξάρτητα, καί τό πρόγραμμα σπουδῶν δέν ὀδηγοῦσε ποτέ στήν παρεξήγηση ὅτι ταυτίζονταν μέ τήν Ὄρθόδοξο Ἐκκλησία ἢ μεταξύ τους.

Τοῦτο ἀπαιτεῖται ἀπό τήν Γ' δημοτικοῦ ἕως καί τήν Γ' γυμνασίου. Ἐπειδή δέ ὀιάποδέκτης τῆς διδασκαλίας δέν εἶναι ἐνήλικοι εἰδικευμένοι ἢ ἔστω εἰδικευόμενοι ἐπιστήμονες θρησκευτολόγοι, ἀλλά ἀνήλικοι μαθητές ἡλικίας 8-15 ἐτῶν, κινδυνεύουν νά ἐπηρεασθοῦν, νά ἀποπροσανατολισθοῦν καί νά ἀποστοῦν τῆς ὀρθόδοξου χριστιανικῆς πίστεώς τους, νομίζοντες πλέον ὅτι χριστιανική πίστη καί ζωή ταυτίζονται μέ τήν χριστιανικά θρησκευματα καί μέ τίς μή ὀρθόδοξες χριστιανικές ἐκκλησίες. Σέ τέτοια περίπτωση θά προβοῦν ἐν συνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως ἐν ἰσότητι μιᾶς τυχαίας πίστεως ἀπό ὅσες ἔχουν ταυτοχρόνως διδαχθεῖ ἢ θά πλάσουν ἕνα θρησκευτικό μείγμα, τόποιο καί θά ἀκολουθήσουν - θά προβοῦν δηλαδή σέ συγκρητισμό.

Τέτοιου εἶδους ταυτόχρονη διδασκαλία ἀπαιτεῖται συγκεκριμένα στίς ἐξῆς Θεματικές Ενότητες:

Γ' δημοτικού: 2 («Ἡ χαρά τῆς γιορτής»). 3 («Κυριακή: Μια σημαντική ἡμέρα τῆς εβδομάδας»). 4 («Τα Χριστούγεννα, Ὁ Θεός γίνεται ἄνθρωπος»). Ἐδῶ πρέπει νά τονίσουμε, ὅτι τό κτάχρονο παιδί ὑποχρεοῦται νά διδάσκειται μαζί μέ τίς εὐαγγελικές περικοπές τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τό πῶς περιγράφεται ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ στό Κοράνιο. Σέ τί θά χρησιμεύσει στό κτάχρονο χριστιανόπουλο ἢ κατά ἐξαιῶνες μεταγενέστερη διήγηση τοῦ Κορανίου; Προφανῶς θά τοῦ προξενήσει σύγχυση, διότι θά νομίσει ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλες γραπτές πηγές γιά τό ἱστορικό αὐτό

γεγονός ισόκυρεςμέτόΕυαγγέλιο.7(«Γιορτάζοντας το Πάσχα»). (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30871, 30872, 30874, 30879)

Δ' δημοτικού: 1 («Όταν οι άνθρωποι προσεύχονται»).2 («Η μητέρα του Χριστού»).4 («Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί»).5 («Ιεροί τόποι και ιερές πορείες»).6 («Χριστιανοί άγιοι και ιερά πρόσωπα άλλων θρησκειών»).7(«Ιερά βιβλία»). (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30883, 30885, 30889, 30890, 30892, 30893).

Ε' δημοτικού: 1 («Μαθητές και δάσκαλοι»).2 («Συμπόρευση με όρια και κανόνες»).3(«Προχωράμε αλλάζοντας»). (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30900, 30901, 30903) Σημειωτέον ότι εάν διδαχθούν οι τρεις αυτές ενότητες οι οποίες καλύπτουν συνολικά 24 ώρες, δύσκολα θά βρεθεί χρόνος για οτιδήποτε άλλο.

Στ' δημοτικού: 5 («Από τους Χριστιανούς της χώρας μας στους Χριστιανούς του κόσμου»).6 («Θρησκείες στη χώρα μας»).7(«Μνημεία και τόποι χριστιανικής λατρείας: Αποτυπώσεις της πίστης»). (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30916, 30917, 30919). Σημειωτέον ότι συνολικά ή 5η και η 6η Θεματικές Ενότητες καλύπτουν 18 ώρεςκαι καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος του διδακτικού έτους.

Α' γυμνασίου: Μολονότι δεν προβλέπεται συνδιδασκαλία όρθοδόξωνμέτεροθρησκαστοιχειασεαυτήτην τάξη, οι Θεματικές Ένότητες5(«Μονοθεϊστικές θρησκείες: Ιουδαϊσμός και Ισλάμ») και6(«Θρησκευτικές σναζητήσεις της μακρινής Ανατολής») (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30933-30935)καλύπτουν 16 ώρες διδασκαλίας, ενώ είναι παντελώςάδύνατοννάεύρεθούνάνωτων 32 ώρων διδασκαλίας έτησίως¹.

Β' γυμνασίου: Στην τάξη αυτήστις πέντε απότιςέξι θεματικές ενότητεςτου προγράμματος προβλέπεται νά διδάσκονται ανάμεικτα ή όρθόδοξη πίστη μαζί μετά θρησκευματα. Αυτέςείναιοιέξι: 1 («Μπορούν οι άνθρωποι να εικονίζουν τον Θεό;»).2 («Ποιος είναι ο θεός των Χριστιανών; «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;»).3 («Ποιος είναι ο άνθρωπος;»).4 («Εμείς και οι «άλλοι;»). 5 («Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες»), (ΦΕΚΒ 2920//13/9/2016,σ. 30941, 30942, 30945, 30947, 30948, 30950).

Γ' γυμνασίου: 1 («Η χριστιανοσύνη στον σύγχρονο κόσμο»).2 («Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη»).3 («Σύγχρονες θρησκευτικές μορφές στην Ορθοδοξία και στον κόσμο»).4 (««Πού είναι ο θεός;» Η οδύνη του σύγχρονου κόσμου και το αίτημα της σωτηρίας από το κακό»).6 («Από την αρχή

¹Τούτο συμβαίνει διότι τό μάθημα διδάσκεται δύο ώρεςέβδομαδιαίωςκαιάρκετέςάπόαυτέςτιςώρεςάφιερώνονταισεέπαναλήψεις, διαγωνίσματα, ανάγνωσηέργασιώνμαθητών. Άλλεςδέώρες χάνονται λόγωέκδρομών, δυσμενώνκαιρικωνσυνθηκών, συνεδριάσεων, άπεργιών, καταλήψεων. Άραοί 16 ώρεςτωνώσάνω δύο ένοτήτων καλύπτουν τό μισό σχολικό έτος, ενώδένθάέπρεπε.

έως το τέλος του κόσμου»). (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30959, 30961, 30963, 30964, 30967, 30968 (καί μάλιστα στη Θεματική Ένότητα προηγούνται τα θρησκευόμενα καί εἴπεται ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία). Ἡ 7η θεματική ἐνότητα εἶναι πρόταση ἐρευνητικῆς ἐργασίας (μέ τίτλο «Διευρύνοντας τις ἐμπειρίες μας / Χτίζοντας τον κόσμο μας» ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30969-30971), ἡ ὁποία ἐπίσης προβλέπει γενικά ἐνασχόληση μετά παγκόσμια κοινωνικά προβλήματα, τά ὁποῖα οἱ μαθητές θά κρίνουν «υπό το πρίσμα της βιβλικῆς θεώρησης και των ιδεῶν που ἐπεξεργάστηκαν στο πλαίσιο του ΜτΘ στη διάρκεια ὅλης της χρονιάς». Ἐπειδή ὁ μὴ ὀλητή χρονιά διδάχθηκαν ἀνάμεικτα ὀρθοδοξία καί θρησκευόμενα, συνάγεται τό συμπέρασμα, ὅτι καί σέ αὐτή τή θεματική ἐνότητα προβλέπεται ἡ ἀπό κοινού χρήση ὀλων αὐτῶν.

Ἡ τακτική αὐτή τοῦ ἐνλόγω προγράμματος φθάνει μέχρι τὸ σημείο ἀναπαιτεῖται ἡ διδασκαλία στήν ἰδία θεματική ἐνότητα ἐκτός ἀπό τήν ὀρθοδοξία καί τεσσάρων θρησκευμάτων (ΦΕΚ Β 2920//13/9/2016, σ. 30947)², ἄτακτα, ἀκατάστατα, τυχαία καί ἀδιαφορώντας πλήρως γιά τὸ ἀποτέλεσμα, τακτική δυνάμενη νά ὀδηγήσει σέ πρωτοφανή σύγχυση. Ἐτσι ἀκριβῶς θά συνέβαινε ἐάν διδάσκονταν στό ἰδιο μάθημα, στήν ἰδία Θεματική Ἐνότητα μαζί μέ τή μητρική γλώσσα καί τέσσερις ξένες γλώσσες, ἄτακτα, τυχαία, χωρίς κανένα ἀπολύτως σύστημα.

Σέ τέτοια περίπτωση οὔτε τή μητρική γλώσσα θά μάθαινε ὁ μαθητής σωστά, οὔτε τίς ξένες γλώσσες θά ἐπρόκειτο γιά παντελή γλωσσική σύγχυση, κάτι χειρότερο ἀπό τή βιβλική Βαβέλ. Ἐτσι καί ἐδῶ, ἡ πρωτοφανῆς αὐτή ἀτάξια θά ἐμποδίσαι τόν μαθητή νά ἔχει συνολική γνώση τῆς ὀρθοδοξίας, ἡ ὁποία εἶναι πίστη, ἰστορία καί πολιτισμός τῶν Ἐλλήνων ἐδῶ καί εἴκοσι αἰῶνες. Ἡ δέ διασπορά τῶν θρησκευτικῶν στοιχείων ἀπό τρίτη δημοτικῶ ἔως καί τρίτη γυμνασίου, δηλαδή σέ ἐπτά ὀλόκληρες τάξεις δημοτικῶ καί γυμνασίου καί ἡ ἀνάμειξη τους μέ στοιχεῖα ἀπό τήν ὀρθόδοξη θεολογία καί ἀπό τίς μὴ ὀρθόδοξες ἐκκλησίες θά ἀποτρέψει τούς μαθητές νά ἔχουν συνοπτική καί συγκροτημένη εἰκόνα γιά τήν ταυτότητα τοῦ καθενός θρησκευόμενου. Τὸ ἀποτέλεσμα στήν προκειμένη περίπτωση θά εἶναι πλήρης θρησκευτική σύγχυση, ἡ ὁποία θά ὀδηγήσει τούς μαθητές σέ ψυχική δηλητηρίαση.

Ἀξιοσημείωτο ἐπίσης τυγχάνει τό γεγονός, ὅτι στό τέλος τοῦ ἑπταετοῦς αὐτοῦ κύκλου προσδοκᾶται ἀπό τούς μαθητές μεταξύ

²Ἡ συγκεκριμένη ἐνότητα εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθμόν 3 τῆς Β' γυμνασίου ἡ ὁποία τιτλοφορεῖται «Ποιος εἶναι ὁ ἄνθρωπος». Ἡ θεματολογία τῆς ἐνότητας ἐκινᾶ ἀπό τό ζήτημα «Ἀπό τον Ὀδυσσεά μέχρι τους υπερήρωες των σύγχρονων κόμικ», προχωρεῖ στά ζητήματα «Ὀ σκοπός και το νόημα της ζωῆς του ανθρώπου: Ἡ βιβλική πρόταση και ἡ θεολογική ἐρμηνεία» καί «Ἀπό τήν εἰκόνα στήν ὁμοίωση» και καταλήγει στό ζήτημα «Ὀ ἄνθρωπος στις ἄλλες θρησκείες», το ὁποῖο περιλαμβάνει Ἰουδαϊσμό, Ἰσλάμ, Ἰνδουϊσμό, Βουδισμό.

πολλῶν ἄλλων καὶ ἀνά «αναγνωρίζουν τὴν ἀλληλεπίδραση ἀνάμεσα στὶς
θρησκευτικὲς πεποιθήσεις, ἀξίες, δεσμεύσεις καὶ στὶς κοινωνικὲς ιδέες,
συμπεριφορὲς, στάσεις». Δηλαδή προωθεῖται ἡ ἰδέα,
ὅτι οἱ θρησκείες ἀλληλεπιδροῦν μεταξύ τους,
ἀλλὰ καὶ ἐπηρεάζονται καὶ ἐπηρεάζουν μὴ θρησκευτικὲς ιδέες καὶ κινήματα. Μέσα
σέ ὅλα αὐτὰ τοποθετεῖται, σάν «θρησκευτικὴ πεποίθηση» οὐδόλωσὺπερέχουσα ἢ
ἔστω διαφέρουσα ἀξιολογικῶς καὶ ἡ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀποκάλυψη τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.

Ἐν τέλει ὀφείλουμενά παρατηρήσουμε, ὅτι ἀπό τίς σαρανταοκτῶ θεματικὲς
ἐνότητες τοῦ ἑπταετοῦς κύκλου οἱ 29 εἶναι πολυθρησκειακὲς καὶ καλύπτουν τίς 230
ἀπό τίς ἐν συνόλῳ 370 διδακτικὲς ὥρες τοῦ κύκλου.